

FÉNYKÉPÉSZETI LAPOK.

HAVI KÖZLÖNY.

V. évfolyam.

4. szám.

Kolozsvár. Aprilis. 1886.

SZERKESZTI ÉS KIADJA: VERESS FERENCZ.

A fényképészet aesthetikája.

Írta: Dr. Sárfy Aladár.

(Folytatás.)

II.

A rajzolás, főtés, chemia és a fényképészet.

A természet élettelen tárgyainak és élő lényeknek alakját többféle módon érzékeltethetjük. A domborműveken, helyesebben: a szobrászati alakításon kívül benn tarthatjuk ez alakokat rajzban, főtményeken s a fényképészeti productumokban. Ezek a reproducáló eljárások alfajaik összegével mind arra irányúlnak, hogy a természet tárgyait és élő lényeit külsőleg jelenítsük meg s a mennyre lehetséges az ily alakú munkánál, éreztessük az élő lények belső világának milyenségét is, mely az idomok fekvésében, a tagok mozdulataiban, az arczkifejezés sajátos változataiban és az egész test magatartásában nyer kifejezést. A támadó állás pl. mindig a bensőben dülő heves indulatról ad számot; a vidám tekintet s a sugárzó szempár a kebel vidámságát érezteti s midőn pl. a fényképész az ily kedélyi motívumok behatása alatt álló egyénről hű másolatot vesz negatívjára, a külső és szemléleti megjelenítés egyik legérzékenyebb munkáját végzi és eleget tesz a czélnek, mely a tárgyak képmását igyekszik bírni. Ez a külső megjelenítés — mindig aesthetikai szempontból indulva ki az efféle műveletnél — már a tisztultabb ízlés értelmében is rendszeren a jellemzőbb alakokra irányúl. Az erőben teljes és szembeötlőbb hibátlan példányokat szoktuk műérzékünk sugallata folytán kiválasztani arra, hogy róluk — az illető egész faj és nem képeinek bemutatása végett — másolatokat készítsünk. Láttuk a megelőző fejezetben, hogy ez a szemléltető megjele-

nítés egyik vezéreszméje a phantasia befolyásától kormányozott eszményítés, mely csak szépet, megkapóan jellemzőt és aesthetikailag gáncs alá nem eshetőt igyekszik producálni. Ez az idealisálás már vele jár a külső megjelenítéssel, mint a hogy a szép virágot alig lehet illat nélkül képzelnünk, vagy a mint a tájkép szépségének kiegészítéséhez önkénytelenül staffage-t keres szemünk.

Minden érzékleti reproductio eszményi után kutat, s ha alakján a jellemző vonásokon kívül nagyon is közönséges oldalak ötlenek a szembe, törekszik ezeknek eltávolítására; vagy legalább (a másolat vételekor) elleplezésére. Míg azonban ez a tökéletesítésre irányuló igyekezet rendszeren sikerre számíthat a szabad alkotásnál, a meg nem kötött megjelenítésnél: addig itt a fényképészet olyan akadályokba ütközik, a melyek alig háríthatók el.

A fényképészet bevallott czélja nem tisztán a művészi megörökítés, mint inkább a hasznosság, mert a természeti fogyatkozással bírók is óhajtják képük mását; tehát a művészi kivitel csak ott léphet föl másodrendű czélul, hol az alak charakteristikus megjelenése magától utalja a fényképészt arra, hogy a tökéletesítés mellett művészi ambícióval is dolgozzék. A hol legalább a másolat vételekor elsimítható vonások mutatkoznak, ott a műzslés maga utal az aesthetikai megjelenítés törekvésére, a mint ezt egyes kisebb félszeg vonás lehető elpalástolásával mi is gyakoroljuk az állítás alkalmával. A jellemzőbb egyedek kiválasztása azonban abból a czélből, hogy a művészi föltételek elsejének eleget tegyünk, nem áll hatalmunkban.

A tökéletesítésre czélzó ez a törekvés minden művészetnél oly általános, hogy csakis ennek segédelmével remélhetjük az aesthetikai igények kielégítését, melyek a közöttük levő kapcsolatot oly módon emelik érvényre, hogy egyik művészet a másik alkotásait segédeszközökül használja fel a maga műveinek szépítésére. Sok művészi fogás alkalmazása egy művön aesthetikai tetszést ébreszt a szemlélőben, kit a túluralkodó művészi munka lebilincsel, a többi pedig kellemes hangulatot kelt, mely mindaddig tart, míg a művet szemléljük. Így vagyunk az eredeti természeti jelenségek szemlélésénél is, mert pl. valamely regényes fekvésű várrom látása először lehangoz, ha a pusztulásával összekötött rémes jelenet emlékéét eleveníti föl; de mindjárt kellemesebbé válik érzelmünk, ha pl. természeti szépségek is környezik (fenyves, kies völgyek, egy közeli pásztor-gunyhó fűgén játszadozó gyermekekkel stb.), mert ezek behatása alatt eloszlik a sötét mult képe, az érzés szelidebb és kevésbé lehangozó lesz. Ez az eszményítés, vagy más szóval: tökéletesítés, a különféle művészeteknél más-más segédeszközben keresi előmozdítóját. Ugyanis minden művészetet egy-egy főszínek tekinthetünk, melynek — hogy szemszűrő és vakító ne legyen — kiegészítő színekre

van szüksége. Ezeknek tapintatos s a műzlés követelménye szerinti vegyítése adja meg mindegyiknek azt az utólérhetetlen szépséget, mely a művészi harmoniában nyilvánul. Az ibolya és sárga, vagy a kék és narancs egymást kiegészítő színek; a főtés és szobrászat pedig egymást kiegészítő művészetek. A fényképészet, mivel eszközei szintén nem tökéletesek, maga pedig mégis tökéletesítésre és eszményítésre törekszik, hasonlóan rá szorul ilyen kiegészítő művészetre, hogy munkáinak szemlélésekor harmonikus érzelem hasson át; ezt a kiegészítő művészetet pedig a főtésben, a rajzolásban találja meg. A mit korlátolt hatású és tökéletlen eszközeivel nem állíthat elő jellemzőleg, nem eszményíthet: azt a rajz és esetleg a főtés segítségével vételével viszi ki, hogy a jó ízlés kívánalmainak lehetőleg eleget tehessen, nem feledve soha, hogy ennek a tökéletesítésre czélzó munkának soha sem szabad a hűségre törekvő másolat rovására történnie. Az egymást kiegészítő művészetek szerepének alkalmazása soha sem lehet oly kirívó, mely leköti és elvonja a figyelmet a főmüködéstől, a mint pl. egy főtmény főtínét nem szabad zavarni más rikitó, de különben mellékes színnek. A fényképészeti műveken sem lehet annyira túlralkodó és szembeötlő a rajz alkalmazása, hogy miatta maga a fénykép korlátolt tökéletesítése túlidealisálásba csapjon át. Olyan legyen ez az átmenet a különböző művészi munka közt, mint a pirkadó hajnalfény áthajlása a reggel még kékesszürke égszínbe, vagy mint a bimbó fakadásának áthajlása lassankint a nyílásba. A gyakorlott szem tudni fogja, hogy a tökéletesítés szüksége mily mértékben vált elodázhatatlanná, de megítéli azt is, hogy nem léptük-e át a határt, melyen túl a több művészi fogás egyesítése túlralkodóvá teszi a kiegészítő művészetet az alap hátrányára.

A retouche az, mely követeli nem egyszer darabos munkánk tökéletesítéséhez a rajzot, ha képünkkel az aesthetika birói széke elé akarunk járulni. Ámde mielőtt ennek később tüzetesen tárgyalandó feladatára áttérnénk, talán nem lesz érdektelen, ha a rajz és főtés aesthetikai szabványai közül némelyiknek alkalmazását kapcsolatba hozzuk a fényképészettel.

(Folyt. köv.)

Forgách István gróf fényképei.

Midőn a derek gróf úrnak hozzánk beküldött fényképeiről rövid leírást adunk, olyan élvezetünk van, mint mikor valamely jól kipróbált és biztos eljárást közlünk t. olvasóinkkal; mert az a valódi élvezet és boldogság, ha másokkal is megismertetjük azt, a mit tudunk s a mivel a közös haladást előse-

gíthetjük. Bizonyára ilyen gondolatokkal volt eltelve a nemes gróf is, midőn chlorezüst-gelatine-emulsiós papirosra készült képjeit, mint első kísérleteit, hozzánk beküldeni szives vala. Ezek között 2 db. 8×12 , 11 db. $11\frac{1}{2} \times 17\frac{1}{2}$ és 15 db. 17×24 cm. nagyságúak vannak, tehát összesen 28 darab. Az első kettő közül az egyik — a „Szalánczi várrom“, a Just dr. szerinti ferro-citrát-oldattal előidézve — sötétbarna s benne a sárga szín leheletszerűen van elosztva, miért is e szín a kép jellegének teljesen megfelel, s ha még fellegzete is volna, a legszebb tájképek közé sorozhatnók. A másik kép az „Ígás ökrök“ régi vasoxalattal van előidézve s Rhodán-aranyozóval (talán utólagosan?) színezve. E pillanat alatt készült kis képen szemünk gyönyörűséggel nyugszik, mert a természetes falusi élet egyik jelenetét látjuk itt fixirozva. Az előtérben a két jármás ökrör erőlködő mozgása tűnik elénk s mintha hallanók a béreslegény ostorának vidám csattanását. A menedékesen elmosódott háttérből két jármos ökrör törekedik előre a megkezdett barázdán. E képen látjuk azt a sokszor hangoztatott kívánságot megvalósulva, hogy a szemlélő előtt az előtérben levő főtárgy kellő hatása a közép és háttér felőtli élessége és világossága által ne legyen eltompítva; vagyis: a mellékes tárgyak nincsenek annyira túlságosan kidolgozva, hogy a szemlélő figyelmét az előtérben levő főtárgytól magukhoz ragadhatnák. E képpel látjuk hebizonyítva, hogy rendes arczképező tárgylencsével, arányosan mérséklő diaphragmát használva, művészi és természetes kivitelű képeket lehet készíteni idő és helyi körülmények szerint; ámde éppen ennek eltalált megválasztásában rejlik a valódi szép ízlés és tudomány. A Rhodán-aranyozó e képnél azt mutatja, hogy az ilyszerű életképeknél különösen a nap feljöttét lehet megközelítőleg utánozni. Ha ilyen levételeket külön készítettünk s a legalkalmasabbat nyomjuk a képek föllegtelen részébe, de úgy, hogy a kép mosódott háttérével ne legyen összeolvadva: megragadóan és tündöklő szép képeket kapunk. Ilyen e képek közt a hasonló című és 8×12 cm. nagyságú, hol a két ígás marha meglepő mozgásával és természetes szépségével magához ragadja a figyelmes szemlélőt a rendkívül szépen alakult és élénk felleg, melynél nem tudjuk vajjon alakját, vagy nagyon találó színét bámuljuk-e inkább? Ez a kép Just dr. szerinti ferro-citrát-oldattal van előidézve és boraxos aranyoldattal színezve.

Az ilyen nagyságú képek között a második, a „Komp a Tiszán“ című csaknem minden tekintetben sikerültnek mondható. Rá lehetne fogni, hogy vagy késő és hideg novemberben, vagy pedig nagyon kora tavasszal készült. Erre pedig nem annyira az alakok felső ruhája, mint inkább a víz és a találó fölleg hideg színe enged következtetni, melyet leheletszerű gyöngye pir leng át. Régi vasoxalattal előidézett és Rhodán-aranyozóval színezett szép és kitünő jó kép. Ilyen a „Szarvasok“ című két kép, Eder dr. és Pizzighelli szerinti ferro-citrattal előidézve. A „Gulya“ cz. Warnerké rapid-papirosra készítve, higitott vasoxalattal előidézve és boraxos aranyoldattal színezve. Igaz, hogy az ízlés sokféle, ámde nekünk ez a papiros különösen azért tetszik, mivel a mély

árnyékban elhaló világos részletek is kivehetők rajta. Ha a meglepően szép világítású „Legelő juhok“, melyek mintha a közép térben levő fákon keresztül lennének a lemenő naptól élesen világítva, s az „Akolból kitóduló juhok“, mely izlés- és kivitelben bármelyik híres főstménnyel vetekedik: ilyen papirosra volnának reproducálva: élénkségük magasabb fokú lenne. Ámde a maguk nemében ezek így is érdekesek, és pedig szokatlanul bágyadt színük s a papiros bársonyszerű puhasága miatt. Az első kép Eder-Pizzighelli-féle ferro-citrattal, a második Just-félével van előidézve.

A harmadik „Szántó ökrök“ cz. érdekes kép mintha szintén a Warnerke-féle rapid-papirosra lenne készítve, legalább kellemes színe s az előtérben mozgó állatok határozott rajza-ezt gyaníttatja. Különbösen régi vasoxalattal van előidézve és boraxos aranyoldattal színezve. A Hutinet-féle papirosra készült „Szalánczi várom“ (nyugati része), mely citromsavas vas-oxalattal van előidézve, tulságos neutrál színe miatt nem egészen kellemes, pedig negatívja szép lehet, mert ezt bármily színű és kivitelű positiv-képről könnyen meg lehet ítélnünk. A „Patak részlet“ cz. képnek nemcsak színe megfelelő, hanem művészi felfogású levételénél fogva bájos és elragadó is. Elő van idézve Just szerinti ferro-citráttal és boraxos aranyoldattal színezve. Ilyen szép, ha nem szebb, az „Erdő széle“ cz. kép is, mely régi vasoxalattal van előidézve és hosszasan világítva. E kiválóan jól sikerült képet gyöngéd szepia-színe teszi meleggé és kellemessé! E kép levételénél a meghatározott pont mutat kiváló jó izlésre. Az előtérben telvagdalt és ölekbe rakott fák, odább jobbra szép lombozatú nagy fák alatt ülő emberi alakok látszanak, balra pedig a távolabbi magaslaton elmosódottan nyugszik Szaláncz váromja. Ez s a 17×24 cm. nagyságú 15 db. kép között a két „Patak részlet“ cz. kép a Just-féle papiros jó minőségére mutat. E képek egyike Eder-Pizzighelli-féle ferro-citrattal előidézve s boraxos aranyozóval van színezve; a másik ugyancsak az előbbiekből ajánlott ferro-citráttal előidézve, de vegyített borax- és Rhodan-aranyozóval színezve. Melyik szebb a kettő közül? nem tudjuk meghatározni. Mind a kettő élénk és kellemes színű, világos részeiről pedig azt lehet mondanunk, hogy tündöklők. Ily nagyságú képek között kiemelendő az „Erdő részlet“ két különböző képben; ilyen a „Bükk-tanulmány“ és a „Nagyszalánczi váradvar.“

Van e képek közt egy harmadik „Patak-studium“, csak Eder-Pizzighelli-féle ferro-citrát-oldattal előidézve és utólagosan nem színezve és mégis nagyon szépnek mondható, mert sötétbarna alapszínét sötét sepia lengi át gyöngéden. Ez a kép eszményileg előállított főstménynek is beillenek, de nagyon kár, hogy közepén a negatív reflex miatt gyöngén homályos foltot kapott. A „Hetivásár“ cz. kép — régi vasoxalattal idézve — színe a nap lementének jól megfelel s nagyon érdekes, ámde itt az arcképező tárgylencse használata nam volt czélszerű, mert az előtérben levő alakoktól a közép térbeli tárgyak hirtelen távolodnak s ez annyira sérti a szemet, mintha ellenkezőleg igen éle-

sek lennének. A második „Heti vásár“ már nagyobb és sokkal jobb, csak-hogy kevésbé lehetett megvilágítva a papiros, mert negatívja eléggé kidolgozott-nak gyanítható. Ez Just-féle ferro-citráttal citált és boraxos aranyoldattal színezett, mely a téli időszaknak nagyon jól megfelel. A két „Gulya“ levétel és „N.-Szaláncz látóképe“, hasonló előidézövel, kiválóan érdekesek. Valamint egy második „Komp a Tiszán“ s a „Falu-részlet“; ez röviden van megvilágítva és vasoxalattal előidézve, de nem színezve; a másik szintén így idézve elő és Rhodan-aranyozóval színezve s mégis jobban tetszik nekünk az előbbi, mely dél körüli meleg napra mutat. Kitűnően szép és jó negatívja lehet e két jól sikerült pozitív-képnek.

Végül az utolsó 28-ik képet mutatjuk be, mely „Erdőrészlet“ címet visel és Eder-Pizzighelli-féle ferro-citráttal van előidézve és aranyozatlan. E képen két nagy tölgyfa dominál; az egyik kissé jobbra az előtérben, a másik egészen balra csaknem a közép téren. E két óriás alatt élül és oldalt szerénykednek a kisebb növények s távolról látszik a szalánczi várrom e két nagy fa lombjai között. A milyen művészi e kép felfogása, éppen olyan kivitele is.

Örömmel üdvözljük a gróf urat e sok szép és jó munkáért. Valóban édes öntudata lehet, hogy mint szorgalmas mezei gazda szabad idejét ily szép és hasznos művek előállítására fordította. Vajha mennél több utánozója akadna, hogy közös erővel ily szép és jó képekben örökítenék meg hazánknak minden nevezetes vidékét!

Veress Ferencz.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Az égitestek lefényképezése.

Mouchez, párisi csillagvizsgáló, a francia akadémia egyik közelebbi ülésén lelkesedett beszédben egy, a csillagászat fejlődésében valószínűleg örök nevezetességű tényt közölt, azt a fényes sikert értem, melyre a párisi observatoriumon több éven át fáradhatatlanul folytatott kísérletek a csillagos ég lefényképezésében végre vezettek.

Az eszme nem új. Már a fényképészet legelső fejlődése óta megkísérelték az égitestek levételét is; be is ismerték az-eféle fényképek tudományos fontosságát.

De különös nehézségek gördültek a fényképészet ezen alkalmazása elé és a képek azon finomságát, melyet személyek és egyéb tárgyak levételénél aránylag könnyen elérnek, megghiúsították. Az első és főnebzség az égi testek mozgása volt, mely arra kényszerített, hogy a fényképező készlettel épen oly mozgást közöljenek, mint a csillagos ég napi mozgása, olyannyira, hogy nemcsak a kamara körülbelül a leveendő tárgy felé legyen irányozva, hanem hogy a tárgy képe mindig pontosan a kitett lemez ugyanazon helyére essék. Fokozza ezen tetemes nehézséget továbbá némely égi testek fényének gyengesége, mely azt követeli, hogy a fényképező lemez annál hosszabb ideig legyen a sugarak hatásának kitéve.

De legyőzték mind e két nehézséget. Már a hetvenes években dr. Vogel berlini tanár új, a világosság iránt rendkívül érzékeny anyagot talált fel, melynek alkalmazása által a fényhatás ideje közönséges körülményekben egy pillanatra összevonható. Erre az érzékeny anyagra már az égi testek nagyon gyenge világossága is aránylag rövid idő alatt megteszi hatását.

Nagyobbitották s tökéletesítették ezalatt a lencsákat is, valamint azon óráműveket, melyek a készletet úgy forgatják, hogy a csillagokat járásukban szüntelen és a legpontosabban követik. A holdat azonban, minthogy fénye sokkal erősebb a csillagokénál, régen sikerült lefényképezni. Bond amerikai csillagász, ugyanis már 1851-ben egy tudományos társaság előtt egy sikerült hold-fényképet mutatott, mely az akkor még használatban levő Daguerre-féle módon készült. A hold fényképeinek fontosságát könnyen megérthetni, mert ezekben pl. a hold mostani külseje mintegy meg van örökítve, mi által lehetővé lesz, későbbi időben minden, a hold felületén megtörtént változást bebizonyítani, vagy változatlanóságát megállapítani.

Levették már néhány év óta az üstökösöket is. Jansen nagy nevű csillagász az 1881-ik évi második nagy üstökös sikerült fényképét mutatta be a francia akadémianak. Számos igen érdekes észrevételt csatolt hozzá, melyek a fényképen alapulnak s több egyéb igen fontos és eredeti tudományos kutatásokra utal, melyek épen csak fényképen tehetők meg, vagy legalább ezeken könnyebben és gyorsabban vihetők véghez. Fényképezték a napot is feltjaival; így például Greenwich angol csillagvizsgálón évenként körülbelül 200 napon veszik le a napnak képét. De különös fontosságú a nap, vagy inkább környékének levétele teljes napfogyatkozás alkalmával. A fényképezés ezen ép oly ritka és mulékony, mint érdekes s tudományilag becses tüneményt gyorsan változó phasisaiban mintegy leköti, s a néhány percz alatt készített több képen a csillagvizsgálók akárhányan s akárhányszor is későbbben egész nyugodtsággal megtehetik észleléseiket s méréseiket, melyeket 6 percz alatt, a meddig tudniillik a teljes napfogyatkozás legfeljebb tart, azon izgatottság miatt, melyben a ritka szerencse a tapasztalt tudóst is ejti, kellőleg megtenni lehetetlen volna. Midőn 1874- és 1882 ben Venus csillag a nap korongja előtt átment, ezt a fölötte fontos tüneményt, mely csak 100 év mulva ismétlődik, száz meg száz, a földgömb távol eső pontjain készült fényképben levették és a megtett méréseket és észleléseket vaskos kötetekben tették le. Sajnos, az eredmény nem felelt meg a várakozásnak, mert nem bírták a napnak távolságát a földtől, a mire mindezen észlelés egyedül czélt, nagyobb pontossággal vagy biztonsággal meghatározni.

Fényképezték már évek óta az álló csillagokat is. A képek szépen sikerültek; már 8 percznyi kitétel is elégséges, hogy a fényesebb csillagok képét viszonylagos állásukban megkapjuk. Végre azon gondolatra jöttek, hogy az égnak csillagtalan részeit levegyék azon czélból, hogy talán a fényképen égi testek mutatkoznak majd, melyeket mindaddig csakis fényök gyengesége miatt

nem vehettek észre távcsöveken. Midőn ezen merész eszme néhány évvel ez előtt egy csillagvizsgálóban felvillant, a siker az eszme szépségének nem felelt meg; a sötét világtáj a fényképen is csak üres volt.

De a mi akkoron sikertelen maradt, az utóbbi időben állandó szorgalom által fényes eredményre vezetett. Épen az 1885-ik év végén érkezett meg a hír, hogy Henry Prosper Párisban fényképezészet által a Plejades (fiastyuk) csillagcsoportban új ködöt fedezett föl. E nagyon érdekes, csigamenet alakú ködfolt mindeddig ismeretlen volt, ámbar e csillagcsoport a csillagvizsgálók által különös gonddal lett átkutatva. Sőt még akkor is, mikor a fényképből megtudták a köd helyét és alakját, nem tudták azt a párisi távcsövekkel meglátni. Épen ez utolsó napokban értesültünk, hogy Struve orosz csillagász Pulkován az ott nem rég felállított új óriás távcsövel,*) melyben a lencse átmérője 80 centimeter, az új ködöt is meglátta és így a párisi felfedezést igazolta.

Az álló csillagok fényképeztetését is több helyen ugyan jó sikerrel már a hetvenes évek óta gyakorolták, de ezen képek különös jelentőséggel nem bírtak, mivel azon tökéletességnek meg nem feleltek, melyet a kutatások az álló csillagvilágban követelnek, az illető finom mérések feltételeznek. De évekre terjedő s tudományos lelkesedéssel s tehetséggel kísért szorgalomnak végre sikerült a fényképezészetet ez alkalmazásban oly tökéletességre emelni, hogy még a legkeményebb feladatnak is megfelel. Sikerült a csillagos ég oly finom és pontos képét előállítani, hogy a csillagvizsgálók nagy igényeinek megfelel; s ez annyira sikerült, hogy az eredmény maguk a törekvő és fáradozó tudósok reményeit is felülmultha es a külföldi csillagvizsgálókat bámulatba ejtette.

Némelyek el sem hitték, hogy a nekik átküldött mutatvány valódi fényképe az égnek, s avval gyanúsították a párizsiakat, hogy valamely csillagabrosz fényképét küldték át nekik, a mit Mouchez joggal diadalmaskodva említ a franczia akadémia gyűlésében, mint a legkétségtelen és legfényesebb bizonyítékát annak, hogy a fényképek kitűnően sikerültek.

De mások lelkesedéssel üdvözlük Mouchez indítványát, hogy egyesüljenek a csillagvizsgálók minél nagyobb számban az egész csillagos ég fényrajzolására. Az így készült képek összege az ég jelen állapotának hű és állandó másolatát képeznek, helyettesítenék a csillagabroszokat, fölöslegessé tennék nagyobbbrészt a csillagjegyzékek oly fáradalmas elkészítését, megbecsülhetetlen hagyatékuk volna az utókorra, végnélküli kutatások alapja a jövőben. Új kérdések fognak felmerülni, melyekre jelenleg az észlelő csillagász még nem gondol; más dolgok észlelésére lesz majd szükségök jövőben, melyre most nem figyelnek, a melyeket most fel sem jegyeznek; de ha a jövő csillagász előtt fekszik majd a mostani csillagos égnek képe, úgy teheti azon az ő új kutatásait, mintha velük élne.

*) Mindeddig a bécsi császári csillagvizsgálónak nagy refractora, azaz objectiv-lencsével ellátott távcsöve, volt a legnagyobb az egész világon; ennek a lencsének átmérője 70 cm. A putkovi távcső felállítása után Bécs város dicsősége megszűnt. De Pulkova dicsősége még rövidebb ideig fog tartani: Amerikában egy még nagyobb lencse már készülében van.

E fényképek előállítására egy távcső szolgál, melynek lencséje 34 centimeter átméretű s különösen e célra ugyanazon Henry Prosper felfedező csillagász által készült. A fölötte érzékeny lapot a nagy lencse gyújtópontjába helyezik s 1—2 óráig kiteszik a csillagok hatásának a végből, hogy még a legyengébb égi testek is megjelenjenek a képen.

(Vége köv.)

F. Gy. S. J. („M. Állam.”)

A gelatine-emulsió-eljárás műkedvelők részére.

(Burton után).

(Folytatás.)

Hasznos pedig azért, ha maga készíti, mivel a legolcsóbb külföldi lapoknál csaknem egy harmadával kerülnek olcsóbbra. A türelemre vonatkozólag pedig csak azt jegyezzük meg, hogy kinek a lappangó képek előidézésére van türelme: a száraz lapok készítésére is annál inkább lehet, mivel ez sokkal kevesebb türelmet igényel. Az amatournél minden fényképészeti műveletében türelemnek kell lenni első sorban; türelem nélkül nem hogy szép képet, hanem csak valamire valót sem állíthat elő.

A mit pedig a sötét hajlékról mond Burton, hogy víz- és gázvezetékekkel ellátottnak kell lenni, nem áll; mert nagyon szomorú volna az, ha víz- és gázvezeték nélkül nem lehetne nagyon könnyen és biztosan a külföldi akár melyik kitűnő emulsiós száraz lapokhoz hasonlókat készítnünk. Az emulsió kimosásához említett nagyon sok víz szüksége: ne ijesszen el senkit ez eljárástól; mivel 300 ccm. emulsió kimosásához egy hectoliter tiszta víznél több nem szükséges; tehát ennyi vízzel egy felpóczolt közönséges faedényt megtölteni, s a lefolytat kihordani, azt hiszünk nem nagy fáradságba kerülhet.

Hogy pedig gázláng melegítése nélkül, az emulsióval behuzott üveglapokat nem lehetne megszáritni: téves állítás. Sőt ovakodjunk attól, mivel azzal az emulsióra gyakran rossz hatású gőz fejlődik ki, s később a lapok fátyolos képet adnának. Ezért jobb, ha a lapok közönséges szobai légben száradhatnak lég-huzamos helyen 24 vagy 48 óra alatt. Az már régen bebizonyított tény, hogy a lapok egyenletes lassú száradásuk alatt érzékenyebbekké válnak, a nélkül hogy a képek — megvilágítások után való előidézés közben — fátyolosságra mutatnának hajlandóságot. De térjünk vissza Burton érdekes előadására.

A sötét hajlék nagyságáról Burton azt mondja, hogy 2×4 meter, vagyis: 2 méter széles, 4 m. hosszú elegendő nagy. Igaz, de erre azt jegyezzük meg, hogy minden amaturnak helyi körülményei szerint kell alkalmazkodni; tehát a hajlék nagysága itt nem határozható; akkoránál azonban okvetetlenül kell lenni, hogy az alább előadott legszükségesebb kellékek elférhessenek benne. Ha

csupán csak egy, de elegendő nagyságú szobával rendelkezünk: ezt is be lehet osztanunk úgy, hogy a fényképészetin kívül minden más műveletünket is főn-akadás nélkül végezhessük. Ámde mindenekelőtt arra törekedjünk, hogy hajlékunkban mennél kevesebb por támadhasson, s minden tárgy, melyet abban elhelyezünk, tiszta legyen és pormentes. Jusson eszünkbe néhai Martin Antal munkája elején levő amaz és ide nagyon találó iránymondata: „A fényképészet tisztaságot, szorgalmat s türelmet parancsol.“

Hogy legtöbb port, a kötőrmelékkel surolt padolat okoz: mindnyáján tudjuk, a mit úgy mellőzhetünk, ha az új vagy régi és kopott deszka-padolatot gyenge lúgos vízzel feltörölhetjük, s jól megszáradása után 2—3-szor valamely sötét barnás sárga olajos füstéssel befestjük. Hogy pedig a padlóba jól behat-hasson, az első befestésnél hig legyen a füsték és több terpentint, mint firnájszt (lenolajmázt) tartalmazzon; a második befestésnél valamivel már vastagabb le-het a füsték; a harmadiknál legvastagabb, de még sem annyira, hogy kellő egyenletességgel ne lehessen elteríteni. Minden befestésnél, különösen az első beeresztésnél, arra kell ügyelnünk, hogy mielőtt újolag beföstenők, az első tel-jesen ki legyen száradva, vagyis midőn ujjunkkal megtapintjuk: ne legyen leg-kisebbit sem ragadós, mert különben a füsték rétegenként válnék föl később a padlóról. Ez a művelet sem nagy munkába, sem nagy költségbe nem kerül s a portól, műveleteink ez egyik legnagyobb ellenségétől, mindig könnyebben megmenekedhetünk, ha naponként vízbe mártott s gyengén kifacsart ronggyal feltörölhetjük a padlót. De még ez sem elég akkor, midőn emulsióval lapokat huzunk be; jól kifacsart vizes lepedőt terítünk a padlóra, mely a járás-kelessel keletkezett port magához vonja.

Ha tehát mindenféle műveletre és lakásra csak egy nagy szobával rendel-kezünk, melynek padlóját az imént előadott módon befestettük: egyik olyan szögletéből foglalunk el 2×4 metert, hol szabadba néző ablak lehet azért, hogy ennek egyik felső félszárnyán a szárító szekrényből kinyúló fekete bádog kúr-tót kivezethessünk a szabadba. Ha ablak nem volna, akkor a kúrtónek sza-badba való kivezetésére a falat kell áttörnünk; vagy ha ezt a körülmények nem engednék, akkor a kimért és sötétben bekerített helyen: két vagy három rend polcot állítunk köröskörül, s ezekre rakjuk száradás végett az emulsióval be-huzott üveglapokat.

Tehát a nagy szobának egyik szögletébe kimért 2×4 meter helyet 2 db. 4—5 cm. vastag lécczel kerítjük be alatt a padlón és fönn a menyezeten; s mind a két helyen keményen oda szegezzük. E lécczekhez azután vagy levél-deszkát szegzünk s azután valamely olcsó szövettel vagy színes papirossal be-huzzuk, vagy pedig e deszkát mellőzve egyedül csak szövetet használunk a sötét hajlékocska behuzására; ámde e szövetnek olyan tömöttnek kell lenni, hogy rajta keresztül legcsekélyebb világosság se hathasson; mert az emulsió készí-tésénél, de még inkább a lapok behuzásánál minden legcsekélyebb fehér, tehát tevőleges világosságot ki kell szorítunk e sötét hajlékocskából annyira, hogy

mikor abban sötét rubintpiros világítás nélkül vagyunk: teljességgel éppen semmit se láthassunk. Az ajtóját pedig kettősen — szövetből vagy deszkából — úgy készítjük, hogy mikor benyitunk, semmi világosság se tódulhasson utánunk. Vagy ha ezt nem tehetnők, akkor a nagy szoba ablakait sötétítsük be. Így jutunk egy nagy szobában kised sötét hajlékhoz, ha különösen e célra más szobával nem rendelkezhetünk. Sőt ez eljárás — az emulzio készítése s lapok behuzása — száraz és tiszta pinczével is megelegszik, sőt nyáron a nagyon meleg hónapokban, hol jéggel nem rendelkezhetünk, sokkal biztosabban dolgozhatunk benne, mint akár mily czifrán berendezett hajlékban. Ámde tegyük fel, hogy lakosztályunk egyik hajlékát alkalmazhatjuk e műveletre s akkor így rendezzük be:

Ha az ablak a hajlék fala közepén volna, két felől a fal mellé két közönséges olyan ruha tartóhoz hasonló szekrényt állítunk, melyben a polczok — melyekre a száradni való lapokat rakjuk — úgy legyen beosztva, hogy a szekrényben a léghuzam úgy járhasson, mint a Dániel-féle kemenczékben a kiáramló füst. Az egyik szekrény jobbfelöli oldalán alól, a másiknak balfelöli oldalán alól 8 cm. kerek lyukat vágván, egy-egy könyökcsőt, fekete bádogból alkalmazunk, úgy hogy a világosság a cső és lyuk között be ne hathasson; a könyökcső vége vagyis nyílása a talaj felé álljon s tölcseres legyen. A szekrények felső oldalán, az alsó könyökcsővel ellenkezőleg, szintén akkora lyukat vágunk s két könyökcső alkalmazásával az ablak felső szárnyán, melybe üveg helyett bádoglapot tétetünk, a szabadba vezetjük, úgy hogy egy könyök segedelmével a csőt ég felé nyújthatjuk tetszés szerinti magasságig. Minél magasabban nyulnak föl a kivezetett csövek, a légáramlat a szekrényben annál nagyobb akkor, midőn a száradni való lapokat már mind beléjük rakván, a szekrények ajtóját bezártuk. Hogy azonban a szekrényben a léghuzam ne csökkenhessen: a cikkszakkosan bele helyezett polczok külső szélei a bezárt ajtóhoz érjenek. E polczok azért ne legyenek a szekrény oldalaihoz megerősítve, hogy azokat a lapok nagysága szerint akármikor lejjebb és följebb lehessen tenni azokon a keresztléczeken, melyek minden fehérnemű tartóban a négy szögletében levő rovásokban szoktak lenni. Hogy pedig a szekrény bezárt ajtója szélein körös-körül a világosság be ne hathasson: 3 cm. széles léczet szegeztesünk belől. És hogy a szabadban felnyult kürtőbe az eső be ne hullhasson: hegyess csúcsú fedőt kell a nyílására alkalmaztatnunk. Végül a szekrény mélysége szerint annyi 6 cm. széles és 2 cm. vastag gyalult léczet — melyek egyik lapján egymástól 6 cm. távol s az üveglapok vastagsága szerint 1 cm. mélyen legyenek beróva — vagdaltunk: a hány az egymástól 6 cm. távolságra levő rovásokba rakott lapokkal elfér a szekrényben. Ennyiből áll egy vagy két felszerelt szárító szekrény, melyből sokan nagy dolgot szeretnek csinálni, holott habár egyik leglényegesebb kellék is, akármily kicsiny s félre eső helységben csaknem házi iparszerűleg elő lehet állítani.

(Folyt. köv.)

Veress Ferencz.

Az aranykorszak

(Képek a fotográfia jövőjéből).

II.

Születés és nyilvántartás.

Az aranykorszak krónikáját kezdvén meg a multkor, utólagosan most beismerem, hogy rendszertelenséggel jártam el. Ugyanis bevezettem a már meglelt embert egyszerre az utcák nyüzsgő zajába, a helyett, hogy kezdtem volna ott, a hol siralmas földi pályafutásunkat mindnyájan kezdjük, t. i. a születésen.

Ha még nem késő a hibát helyrehozni, akkor lássuk most az embert születése után.

A mint az új világpolgár belesírja magát ezen árnyékvilágba, természetesen az első művelet, melyen keresztül esnie kell, nem a megfűrésztés, hanem a lefényképezés lesz. Ez az aggódó szülők érdekében történik, nehogy az új világpolgárt tilkon kicseréljék. A régi korban, mikor ezen elővigyázati működés nem történt, hasonló esetek nem egyszer fordultak elő.

Hogy ez alkalommal a bábaasszony is lefényképeztetik, az magától érthető.

Következik ezután a csecsemőnek megkeresztelése, a mi a régi formák szerint történik, azon kivétellel, hogy e korban már nem anyakönyvek szerepelnek, hanem anya-albumok. Ugyanis a megkeresztelt csecsemő a pap által hivatalból lefényképeztetik s arcképe az anya-album egy lapjára jön. Ugyanitt foglalnak helyet a szülők és a keresztszülők arcképei is. Kitöltendő rovatok ez anya-albumban a datumon kívül nincsenek, a név az teljesen fölösleges, a csecsemő az anya-album évét, hatósági számát és illető lapszámát kapja hivatalos megismertető jelül. Így az én dédunokámat már nem fogják ily név alatt beszólítani katonai szolgálattételre, hogy: Áspis Bendeguz, hanem az ő hivatalos számai szerint: „1978: XVII. 524.“ Épen úgy lesznek tehát az emberek megnevezve, mint a hogy most a törvénycikkeket idézni szokás, pl. 1868: XXIII. t. cz. 49. §. És ezen intézkedésnek czélszerűsége nyilvánvaló, s csodálatos is, hogy csak ily későn jöttek rá az emberek. Ugyanis igen megkönnyíti a nyilvántartást, eltüntetve a nevek tarkabarkaságát, nem is említve azon körülményt, hogy a nevek egyformasága most már nem fog zavart okozni, sem pedig a nevek változtatásával nem lehet a hatóságot kijátszani. A névmagyarosítások tehát végkép meg fognak szűnni, de az állam által e réven elvesztett 50 krajczárok az új intézkedés előnyei által bőven vannak kárpótolva.

Az anya-album illető lapjának fényképmásolatát azután az illető lelkész hivatalból átteszi az állami nyilvántartási hatósághoz, hol az a polgári nyilvántartási főkönyv egy lapjára ragasztatik. E lap igen nagy, hogy az új honpolgár későbbi arcképei számára legyen rajta hely.

Ugyanis az új honpolgár születése után minden félesztendő elteite után tartozik a nyilvántartási irodában megjelenni, a hol lefényképeztetik s az új kép

a régi mellé helyeztetik. Szükségés ez a személyazonosság megállapíthatása végett. Épen ezen okból azután senkinek hatósági engedély nélkül megnyiratkozni, megborotvátkozni nem szabad. Ez engedélyezések végett a rendőrségnél egy külön osztály lesz szervezve, hol a megborotvátkozandó e szándékát bejelenti, s írásbeli engedélyt kér. Ezt rendes körülmények között meg is kapja, legutóbbi fényképének hivatalos másolatával együtt. Ezekkel azután valamelyik m. kir. borbélyműhelybe megy (mert a borbélyok állami közegek gyanánt szerepelnek), a hol megborotváltatik s egyuttal lefényképeztetik s az új fényképpel azután tartozik a nyilvántartási irodába visszamenni, a hol az új arczképet a nyilvántartási főkönyvbe beiktatják.

Ha oly váratlan balesetek történnek valakivel, melyek folytán arca változás szenved, pl. elesik és betöri az orrát, ezt tartozik azonnal bejelenteni a nyilvántartási irodában, a hol újból lefényképezik, miután előbb a személyazonosságról alapos meggyőződést szereztek.

De térjünk vissza a gyermekhez. A mint azon korba jut, hogy a betűk ismeretére megérett, iskolába adják szokás szerint. Az iskolákba való felvétel csak a hatóságtól nyert hivatalos fényképmásolat alapján lehetséges, melynek benyújtása után a tanító újból lefényképezi az urfit, s a fényképet hivatalból átküldi a nyilvántartási irodába, a hol az a főkönyvbe iktattatik.

Az iskolában az írás és olvasás mesterségével párhuzamosan megkezdődik a fényképezés tanítása is. Már az elemi iskolatanítók is mind okleveles fényképezészek. A fényképezés e tanításának igen egyszerű oka van. Ugyanis az általános katonai védkötelezettség e korban általános fényképezési kötelezettséggé fog változni. Az állam nem birna annyi fényképészt alkalmazni és fizetni, a mennyire szüksége van, ezért szükséges, hogy katonai szolgálat helyett a polgárok fényképezés végett soroztassanak be. Mindenki 18 éves korától 21 éves koráig állami szolgálatra szólíttatik be, de nem fegyverforgatásra, hanem fényképezésre a különféle állami hivatalokban. Ezt leszolgálván, a fényképezési tartalékba helyeztetik át, mely tart 60 éves koráig, időnként pedig fényképgyakorlatra szólíttatik be 13 napra. A rendes sorhadi fényképezészekon kívül a nem alkalmasokból a mostani népfölkelés mintájára népfényképezés szerveztetik, melynek tagjai csak fontos esetben, pl. a népszámlálás mai formája szerint szervezett általános néplefényképezés esetén hivatnak be kisegítőül. E tekintetekben természetesen a nők sem képeznek kivételt.

Lesznek tehát az államnak rendes fényképező közegei, kiket állami, állandó fényképező-tisztek fognak kommandírozni, a kik ezt választották életpályául s rendes fizetést huznak. A mai értelemben vett katonaságra, mint fegyveres erőre e korban semmi szükség sem leend. Az államok sokkal inkább el lesznek foglalva a népesség nyilvántartásával, folytonos lefényképezésével, hogysem idejök lenne egymástól területeket elfoglalni s ez által csak dolgaikat szaporítani.

Ime tehát, be fog következni mégis a világbéke állapota és pedig — a mire senki sem gondolt — a fényképirás aranykorszaka fogja azt megteremteni.

Ugyebár, nagy dolgok ezek? Pedig ez még nem minden, jövő alkalommal még sok új oldalát fogom megismertetni az aranykorszaknak.

Áspis.

A fényképészet történelme.

Írta: Veress Ferencz.

Első rész.

I.

Kezdetleges ismeretek a fény vegyi hatásáról.

(Folytatás.)

A fény vegyi hatása az emberek előtt kétségen kívül legelőször a növényeken mutatkozott, mert az a tapasztalat, hogy a növények élénk zöld színéhez a napsugár okvetetlenül szükséges, az emberiséggel egyidejű.

K. de Roth, a van Monkhoven „Traité général de Photographie“-jának németre fordítója azt jegyzi meg, hogy Herapath Villiam, ki különben a chemia és toxicologia (mérgek tudománya) tanára volt az orvosok bristoli iskolájában, (szül. 1796. Bristolban, 1863-ban még élt) értekezett a hajdani egyiptomiak chemiájáról, (Philosoph. Magaz. Ser. IV. Tom. III. 1852.), ez a Herapath mondja az egyiptomi mumiák afféle elégetett szalagburkolata hámában, melyen hieroglyphák valának, mindig tetemes ezüst nyomára akadott. Ha ez így van — melyben Herapath szerint kételkednünk nem lehet — akkor az egyiptomiak a légenysavas ezüstéleget ha nem is, de az ezüsthálvagot ismerték, ismerniök kellett. Ezt ha vegyészeti úton nem tudták volna is előállítani, de mert egyebek közt gyakorlott bányászok is voltak, a mondott ezéla a már tudvalevő szarúezüstöt használhatták. A szövetre ezzel különböző ábrákat kentek s a napvilágon megsötétedni hagyták, de hogy ezt azután mi úton-módon rögzíthették? arról eddigelé még semmi tudomásunk sincsen. Ha már most a Cafra és Menkere által épített gizeki legnagyobb gulákban s az ezeknél még régebb abusiri, sakkarai és dasuriakban levő mumiák korszakát vesszük Bunsen és Lepsius szerint, akkor úgy találjuk, hogy a fény vegyi hatásáról való gyakorlati ismeret — időszámításunk előtt — legalább is a negyedik évezerből eredhet. Ezen tájékozó megállapításnál a Herapath-féle vegyelemzésből indultam ki s így míg a szakadatlanul előre haladó történelem erre nézve biztos adatokat nem nyújt — minthogy föltevésen alapszik — csak némi érdeke lehet a mai tudományok előtt. A művelődéssel lépést tartó tudományok előtt a régi kód mindinkább oszlik s így ma már az efféle föltevésekre vajmi keveset lehet építeni, mert nagyon kevés értéke van az ilyen ingatag talajon nyugvó kutatásoknak; nem marad tehát egyéb hátra, mint a már megírt s ránk maradt adatok biztos nyomain haladjunk tovább a tőlünk messze kitűzött tények felé.

Dr. J. M. Eder-nek a „Geschichte der Photochemie vom Alterthum bis zu Daguerre im Jahre 1839.“ ez. érdekes munkája szerint a fény vegyi hatásáról a legelső történelmi adatra Kr. e. a negyedik évszázban élt híres bölcész

Aristoteles irataiban akadunk. Ő ugyanis a színekről írt könyvének ötödik fejezetében többek közt így szól: „Azon részei a növénynek, melyekben a nedvesség nem vegyült össze a nap sugaraival, fehérek maradnak. Azért zöld a növény minden része, mely a föld felett van s a földben levő részek pedig fehérek; de ha valamelyik részét onnan kiemeljük zöldre változik. Azon része a gyümölcsnek pedig, mely fáján a nap felé csüng, nagyon meg szokott színesedni.“ Ezt mondja Aristoteles és sokban igaza van, mert hogy — kivételképen — igen sok olyan növény letezik, melynek a földből kiemelt egyes gyökere a napfény hatásával zöld színt vált, azt elhiszem, mert úgy van; de hogy a földben levő mindenféle növény gyökérszete fehér volna, teljességgel nem hiszem, mert a tapasztalás az ellenkezőt mutatja. Aristoteles a négerék bőrének feketeségét is a napfény hatásának tulajdonítja, Herodot ellenben s a sokkal később élt Onesicritus egészen más, ide nem tartozó okból magyarázza azt. Azon körülmény, hogy a napfény némely festő anyagban, különösen a zinoberben nagy változást idéz elő, K. de Roth és mások szerint már kétezer évvel ezelőtt ismeretes volt. Ezen tényről Julius Caesar és Augustus római császár építő mestere Veronai Marcus Vitruvius Pollo „De Architectura“ című munkájában bizonyosságot tesznek. Az építő mester egyebek közt így ír: „Zinober füstökkel az épületeknek csak azon termeit lehet díszíteni, melyeknek belső falaira a nap s a hold sugarai be nem hathatnak. Ellenben úgy járnánk mint Faberius, ki az Aventinen levő háza minden nyílt termet zinoberrel füstötte ki nagy költséggel, de melyek azután négy hét múlva annyira tarkák-barkák lettek, hogy kénytelen volt azokat más színnel befüstöteni. Hanem a ki erre több fáradságot akar fordítani, az a zinober füstést hagyja előbb jól kiszáradni a falon, azután olvasztott püni viaszszal keverjen össze kevés olajat, az így nyert kenőcsöt görögül kausis (καυσις)-nak nevezik, ezt serteszőr-ecsettel kenje el a falon, melynek színét többé a nap és a hold sugarai meg nem változtathatják.“ Ez az építő mester ide vágó és elég talpraesett véleménye.

Vele egy időben, tehát ugyanabban az évszázban Plinius az ő „Természettörténeté“-ben azt mondja, hogy „Az ezüst ásványos vizektől, valamint a Középtenger partvidékein Spanyolországban előforduló sőtartalmú légtől is érintetvén, színt változtat.“

Ennyi az egész terjedelmében, a mit az őstörténelem a fény vegyi hatásáról velünk között, holott jól tudjuk, mert adataink vannak rá, hogy nemcsak a főntebbi időszakban, hanem jóval előbb is már Egyiptomban, Görögországban s itt különösen Atheneben, azután Etruriában, később Rómában a fal-, edény- és szövetfüstés nem kis mértékben ki volt fejlődve. Mi lehet tehát mégis oka annak, hogy mindezekről oly igen kevés tudomás és adat maradt ránk? Vajjon nem az-e, hogy — mint jelenben is sokszor történik — némely ipar- s művészeti ág egyes családokban fiúról fiúra szállott s időközökben a népek közt támadt átkos viszály miatt nem egygyel ki is halt? Lehet oka az is, hogy

bár egyes kiváló akkori tudósok leírták ezeket, de irományaik nyom nélkül elvesztek s a melyek itt-ott még némely kolostorban megmaradtak, tudósainktól e czélra, a fényképészet őstörténelmére vonatkozólag az egyedüli dr. J. M. Ederen kívül még eddig nem eléggé vizsgáltattak. Vajjon eljutunk-e már lassankint abba a korba, midőn valamely iparművészeti ágban egyesek sok évi tapasztalataikat csupán kenyér-féltékenységből nem lesznek kénytelenek sirjukba vinni, hanem az a nép, melyhez tartoznak, életüket biztosítván, közkincesé tehetik ismereteiket?!

(Folyt. köv.)

Veress Ferencz.

Kérdések és válaszok.

1. Levételhez, az eddig ismert és teljesen felszerelt gépek között, melyik legmegfelelőbb amateurök részére?
2. A forgalomban levő tömérdek sokféle száraz-lapok között melyik legbiztosabb különösen pillanatnyi idő alatti levételekhez?
3. Az eddig megjelent 18—20 féle s dicséretekkel halmozott, pillanat-záró (momentverschluss) között melyik a legjobb?
4. Milyen lámpa, vagy világítás legalkalmasabb a sötét-hajlékban, a száraz lapok készítése, előidézése stb. kényesebb műveletekhez?

V E G Y E S E K.

Új fényképészeti szaklap indult meg Budapesten „Fényképészeti Köz-löny“ cz. alatt Halász Ágost szerkesztésében. E lap megindításával fiataljaink törekvő egyesülete lepett meg — nem bennünket, kik eleve értesültünk róla, hanem — sok szakembert, kik a budapesti ifjak önképző és segítő egyesületéről még eddig kevés tudomással bírtak. Ez a csinosan kiállított fiatal lapocska organuma lesz ugyan az egyesületnek, mely kiadja, de szakcikkeket is fog hozni. Mivel pedig a mutatószámot minden mester és műkedvelő megkapta, elég legyen annyit megemlíteni róla, hogy minden hó elején jelenik meg s előfizetési ára évenként 4 frt. Ajánljuk pártolás végett mindazoknak, kik fiataljaink egyesületi élete iránt közről érdeklődnek.

Papp Albert fényképész úrtól Ploiestből érdekes és szellemes levélkét kapunk, mely tartalmánál fogva megérdemli, hogy egy részt közöljünk belőle: „Egy hibával több vagy kevesebb, azt hiszem nem nagy különbség. Biz' én elkéstem, de nem tehetek róla, ha annyira el vagyok foglalva — nem ugyan a tömérdeklével, hiszen ez nem is lenne talán oly nagy baj, hanem a mi ennél egy kissé még nehezebb: az az örökös „soll“ és „haben“ rendbe hozásával. Hol az egyik, hol a másik kerül felül; persze jobb lenne, ha mindig csak az „egyik“ vol-

na a domináló hatalom. (a „Haben“ szerk.) Az embernek feje néha annyira megtelik gonddal, hogy szeretné egy másikkal élcserélni, ha nem volna lehetetlen s ha nem félnék, hogy a cserével én találnám huzni a rövidebbet (lévén a mai világban igen sok üres fej!) Időt véve magamnak, küldöm a sallariumot, nemcsak a múltért, hanem a jövőért is, s így bebizonnytom, hogy semmi jónak nem vagyok elrontója. Megmaradok az önök kis csapatjában, s ha ott voltam a keresztelőn, illő, hogy ott legyek (úszva a mai divat közarával) a jubileumon is, a mikor is majd a megjelent tiszti karral együtt koczintunk a generalis úr egészségére! . . . Denique: voltam, vagyok és maradok a mi kis csapatunk egyik lelkes közkatonája. Azonban ha olykor el találnék is kézni, ne tekintsenek szökevénynek, mert legyenek meggyőződve ott a „general commandó“, hogy ha késem is, bizonyosan meg fogok érkezni és fégyveremmel (o. é.) segitem leverni a legtöbb magyar ujság gyűlölt ellenségét a — deficitet!“ S a többi. Szóval Papp A. úr olyan magyar ember maradt még Romániában is, a milyen fényképészt sokat kívánunk hazánkknak!

Forgách István gróf úrtól photographiával diszitett csinos levélkét kaptunk, melyből — a multkori terjedelmes sorok kiegészítésére — adjuk a következőket: „Idő közben folytattam kísérleteimet az előidézőkkel s kénytelenítve éreztem magamat a „ferro-acetat“-ra tett megjegyzésemet kijavítani. Eddig nem voltam működésével megelégedve, most azonban azt hiszem, hogy ezt a balsikert az ammoniák vagy eczetsav gyöngeségében kell keresni. Ugyanis ezen előidézővel újabban ha tán nem is a legjobb, de mindenesetre a legváltozatosabb színezeteket nyertem el; úgy látom tehát, hogy ez az előidéző kényes az összetételre, de helyesen nyélbe ütve, minden kívánalomnak megfelel. Fekete árnyéklatokra ajánlhatom még a kevert előidézőt, vagyis a ferro-citratot, 8—10% tömény-oxalsavas kali-oldattal megerősítve.“ — A nemes gróf úr szenvedélyes műkedvelő fényképész s hogy előszeretettel mily szép sikert tud felmutatni, arról lapunk más helyén talál a szíves olvasó értesítést.

Zákány Imre műkedvelő fényképész úr, ki már 28 év óta foglalkozik szép iparművészetünkkel, Tisza-Dobróól érdekes fényképeket küldött be hozzánk mutatványképen. Zákány úr nem rettent vissza a kezdet nehézségeitől s mint az előttünk fekvő arc- és tájképek mutatják, annyira vitte szorgalmával, hogy sok vidéki fényképész örvendene, ha hasonló eredményt tudna felmutatni. Különösen sikerültnek mondhatjuk Andrassy Gyula gróf „Terebesi kastély“-át s a tiszadobi „Vadászlak“-ot, melyek kiválóan találva vannak. — Kitértést kívánunk a további — száraz lapok tanulmányozására is.

Nagy hálával tartozik iparművészetünk azon jeles főurainknak, kik magán szórakozásuk és mulatságjuk gyanánt a fényképészethez fordultak s ennek hazánkban nemcsak propagandát csinálnak, hanem tanulásuk- és szorgalmukkal valóban csinos fényképészeti productumokkal dicsekedhetnek. Igaz marad mindig az a mondás, hogy a szép megleli minden alakjában a maga pártolót, a gunyóhóban éppen úgy, mint a főúri körökben. Örömmel üdvözljük tehát olvasóink sorában Forgách László, Forgách István, Andrassy Géza gróf úrakat, Sennyey Miklós, Andreaszky Gábor báró úrakat, mint a kik iparművészetünk s közvetve lapunk iránti meleg érdeklődésüknek oly sok jelét adták s kik — a többi derék műkedvelővel együtt — oly szép ragaszkodással vonzódnak iparművészetünkhöz, melynek elsajátítására sem költséget, sem fáradságot nem kímélnek! — Egyáltalában büszkén elmondhatjuk, hogy a szakemberek közt lévő régi hiveinken kívül mintegy 16 műkedvelő fényképészt számíthatunk buzgó olvasóink közé, a mi iparművészetünkre nézve mindenkor lelkesítő lehet. Éljenek!

A SZERKESZTŐ IZENETEI.

M. F. L. gr. M. Lapunk terjesztése érdekében a folytonos tevékenységért: eléggé há-
lásak nem lehetünk. Ha főuraink között a fényképészet, e szép és hasznos művelet, ily mérv-
ben terjed: nem sok idő múlva az „Amateur klub“ megalakulhat; midőn e valóban nemes
czállal összekötött intézmény életrealóságát, az amateureunktól készült különféle fénykép mű-
vek kiállításával kezdheti meg. Vajha megérhetnénk ezt! Becses műveit nagy kíváncsiság-
gal várjuk, melyeket már előre is mélyen köszönünk; e szíveségit mi is hasonlóval igyekezünk
valamennyire meghálálni. Üdv.

M. A. G. br. Bp. B. küldeményét vettük és köszönjük. A 3-ik számot tüstént elkül-
döttük. Üdv.

M. F. I. gr. N.-Sz. Chlorezüst-gel-emuls. papirosakkal mi is terjedelmes kísérletet tet-
tünk... Közlelebről néhány mutatványt küldünk a Just dr.-félére s a mi papirosunkra készített
képekből. A kísérletek mikéntségeiről a jövő számban hozunk terjedelmes ismertetést. Üdv.

Id. D. K. E. Még a múlt hó elején egy érd. negatív-képet, a F. A. gr. úrét küldtük el.
hogy lapunkba mellékletet legyen szíves készíteni arról becses ígéréte szerint. De lapunk be-
zártáig nem hogy képeket, hanem még tudósítást sem kaptunk, hogy vajjon a b. negatív-kép
kezéhez jutott-e? Üdvözlöjünk.

P. A. Plst. Szavunknak állottunk, bár a — körülmények módosultával — nekünk is
módosítani kellett néhány gondolatot; az indítványt pedig teljesen mellőznünk. Okát gondol-
hatja. Szíves üdvözet!

J. J. Kss. Későn jött, tehát — ha ugyan nem késő még — most adtuk ki.

B. I. Trd. E számban nem adhattuk, de jövőre folytatjuk. Szíves üdvözet.

P.—y L. E helyen nem adhatunk választ kérdéseire, mert nagy tért venne igénybe.
Tessék megnézni Mudrony Soma nagy „Katalogus“-át az orsz. kiállításról s ebben a 272-ik ol-
dalon megtalálja a kérdezett adatokat, sőt még többet is.

Műkedvelő. Pdl. „A fényk. tört.“ talán megjelenik majd a jövő évben külön kötet-
ben. Egy vaskos kötetet tesz ki s így előre nem tudhatjuk mikor fejezhetjük be közlését. Az
érdeklődést köszönjük.

Helyben. A kérdéses photocheramikai munkák bármikor megtekinthetők szerkesztősé-
günkben. — Oroszországban (tudunkkal) csak egy fényk. szaklap van s így hazánk e tekin-
etben is túlért a muszkákon.

INGYEN-ROVAT.

Juhász József kassai fényképész úr műtermében egy-úgyes copirozó alkalmazást
nyerhet. —

HIRDETÉSEK.

ROTTMANNER JÓZSEFNÉL

Römhildben (Thüringen, Sachsen)

kapható kitűnő minőségű

Bromjodos collodium

tájépekhez és reproductiókhoz. Az I. sz. puhán, a III. sz. keményen
dolgozik. 1 liter ára csomagolással és bérmentve 3 frt. o. é.

Negativ-retouche-lack! 1 liter ára csomagolással és bérmentve 2 frt.

H A A C K & C.

Bécsben (III. Hauptstrasse 95).

Ajánlja kitűnő **bromezettist-gelatine-emulsiós száraz lapjait**, melyek a legújabban javított eljárás szerint készülnek és a következő árakon kaphatók:

10 drb. lap ára solinüveggel:

9 × 12 cm. 1 frt. 20 kr.	—	16 × 21 cm. 3 frt. 60 kr.
12 × 16 " 1 " 80 "	—	18 × 24 " 4 " 80 "
13 × 18 " 2 " 40 "	—	21 × 26 " 6 " — "

E lapok készen lévén, bár mily nagy mennyiségben kaphatók. Ezeken kívül tetszés szerinti nagyságok rendelhetők. Valamint hozzá küldött üveglapok behuzására is vállalkozik, melyeket a fönnebbi olcsó árakhoz arányosítva, legutáynosabban eszközöl.

Továbbá ajánlja — a jóságáról általán ismert — „**Orthochromatikus lap**”-jait, melyek a sárga szín iránt nagyon érzékenyek. Végül ajánlja **sárga lakját**, üvegenként 40 krajczárjával, melylyel a szükséges sárga üveglapokat lehet készíteni: a fehér üveglapokat huzván be vele.

2—12

Nyolcz nemzetközi kiállításon kitüntetve.

Dr. JUST E. A.

Nyolcz nemzetközi kiállításon kitüntetve.

fényképészeti papir-gyára

Bécsben (Post Westbahnhof)

készít emulsiós papirt, mely olcsóbb, mint az ezüstözött albumin-papir, 0.7 m. széles, 1—60 m. hosszú, per 1 m. hosszúságban 1 frt. 40 kr. E papirra gyorsan és biztosan való copirozásra ajánlom az

Exponáló automatot (patent) 300 frt vagy

Kézi copirozó-készüléket (nem automat) 100 frt.

Mind a két készülékhez az emulsiós papir tekercsekben 1—70 cm. szélességben és 30 m. hosszúságban szolgálhatok, minden 1 cm. szélességet 60 krért számítva.

Levélminta az emulsiós papirból bérmentve küldetik 8 lap $12\frac{1}{2} \times 17$ cm. 50 kr. előleges beküldésével.

Albumin-papir, mely kizárólag csakis „Rives“-féle elsőrendű kitűnő fényű, brillant copirozású és rendkívül gyorsan színezhető. Algein-, Arrowroot-sóspapiros, valamint Platintypie-papiros is nagy mennyiségben van raktáromban.

4—7

TÜRKEK LIPÓT

fényképészeti cikkek gyári raktáraiban

Bécsben (I. Elisabethstrasse 3.) és Budapesten (IV. Károly-körút 24.)

KAPHATÓ

MINDENNEMŰ FÉNYKÉPÉSZETI ESZKÖZ,

ú. m.: Objectivek, kamerák, diszítésre szolgáló tárgyak, hátterek eszesen faragott butorok, emulsiós lemezek eredeti gyári áron, nagyon jó minőségű albumin- és carton-papírok, diszesen kiállított cartonok és hevíthető símitó gépek.

Tiszta és biztos hatású vegyszerek.

Bécsi passepartouk

saját budapesti gyárában minden nagyságban 24 óra alatt elkészítetnek.

4-12

Dr. HEID, Bécs. (III. Hauptstrasse 33.)

Dr. Heid készít Heid-féle bécsi moment-collodiumot, nyers collodiumot és lögyapotot. Továbbá készít nagyításokat mesterséges és napfény mellett papírra vagy directe festővászonra; készít olcsó áron hibátlan képeket 48 óra alatt.

Dr. Heid-féle bromezüst-gelatine-emulsiós száraz lapok a következő nagyságban folyton készletben vannak:

			frt kr.				frt kr.	
9/12	ctm.	10 drb.	ára . . .	1.29	21/16	ctm.	10 drb. ára . . .	6.—
12/15	"	"	"	2.—	23/28	"	"	7.50
12/16	"	"	"	2.—	24/30	"	"	8.—
12/16 ^{1/2}	"	"	"	2.—	26/31 ^{1/2}	"	"	9.50
13/17	"	"	"	2.40	28/33 ^{1/2}	"	5 drb.	5.25
13/18	"	"	"	2.40	31 ^{1/2} /36 ^{1/2}	"	"	6.40
16/21	"	"	"	3.60	36/42	"	"	9.—
18/24	"	"	"	4.80	40/50	"	"	12.—

4-*

Dr. HEID, Bécs. (III. Hauptstrasse 33.)